

ΔC_i – додатковий дохід, отриманий за рахунок зниження собівартості виробництва після введення і-тої інновації, (грн./рік);

ΔC_i^0 – додатковий дохід, розподілений на соціальні проекти від впровадження і-тої інновації, (грн./рік).

Використання даної моделі дозволить при введенні інновацій, що забезпечують продовження життєвого циклу, оптимізувати витратну частину інноваційної програми з урахуванням розподілу доходів, отриманих від зниження собівартості продукції.

Важливою умовою ефективного функціонування, а також стабільного розвитку будь-якого підприємства є наявність інноваційних технологій та інвестиційних можливостей. Одночасне врахування зазначених факторів в оцінці тривалості життєвого циклу підприємства дозволить більш ефективно реалізовувати стратегічну політику підприємств з позицій можливості досягнення певних господарських результатів.

Література

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / Адизес А.; пер. с англ. под научн. ред. А.Г. Сеферяна. – СПб.: Питер, 2007. – 384 с.
2. Глухова Е.В. Концепция жизненных циклов: необходимо ли ее понимание и применение финансистами на российском рынке? / Глухова Е.В. // Корпоративные финансы, 2007. – № 4. – С. 111-117.
3. Елецких С.Я. Анализ подходов к формализации жизненного цикла предприятия в контексте антикризисного управления [Электронный ресурс]. – Режим доступа к файлу: <http://www.prostobiz.ua>
4. Василенко В.О. Инновационный менеджмент: навч. посіб. / В.О. Василенко, В.Г. Шматько / За ред. В.О. Василенко. – К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – С 158-160.
5. Воронин А.А. Математические модели организаций. / А.А. Воронин, М.В.Губко, С.П. Мишин, Д.А.Новиков. – М.: ЛЕНАНД, 2008. – 360 с.
6. Новиков Д.А. Модели и методы организационного управления инновационным развитием фирмы / Д.А. Новиков, А.А. Иващенко. – М.: КомКнига, 2006. – 324 с.
7. Усатенко О.В. Процесс поширення інновацій та його вплив на життєвий цикл гірничодобувного підприємства. / О.В. Усатенко, О.В. Коровіна // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ: Науковий збірник. – Кривий Ріг, КЕІ КНЕУ, 2010. – С. 32-35.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ринковий напрямок розвитку економіки України за головну мету має забезпечення стійкого функціонування суб'єктів господарювання та підвищення рівня життя населення, що передусім пов'язано з відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу як основних фаз відтворення, що були порушені протягом тривалого періоду. Саме капітал посідає одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, що зумовлено низкою об'єктивних та суб'єктивних причин, економіка України досить повільно долає кризовий стан. Прискорити процес виходу з кризи можна за допомогою управління, що відповідає сучасним умовам, спирається на досягнення науки та враховує практику. Саме тому проблема управління капіталом набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку економіки України.

Теоретичні і практичні аспекти побудови системи управління капіталом підприємства і широке коло питань, пов'язаних з моделюванням фінансових процесів, відображені в роботах вітчизняних і зарубіжних авторів, зокрема таких як І. С. Благун, І. А. Бланк, В. А. Забродський, Н. А. Кизим, Т. С. Клебанова, О. С. Редькін, А. Д. Шеремет, І. Й. Яремко, Р. С. Сайфулін, М. Н. Крейніна, В. Л. Петренко, Дж. Форрестер та інших. Проте питання, які пов'язані із сутністю капіталом, свідчать про наявність дискусійних поглядів щодо інвестованого капіталу, а тому потребують подальшого вивчення.

Метою статті є дослідження поняття «інвестований капітал» на сучасному етапі розвитку економічної думки, джерел фінансування та визначення їх недоліків та переваг у організації фінансово - господарської діяльності підприємств в ринкових умовах господарювання.

Ефективне функціонування підприємства неможливе без належної системи управління його капіталом. Капітал підприємства – складна і абстрактна категорія. Взагалі, капітал - економічна категорія, яка відома задовго до його зародження, отримала новий зміст в умовах переходу країни до ринкових відносин. Капітал, що є головною економічною базою створення та розвитку підприємства, в процесі свого функціонування забезпечує інтереси держави, власників та персоналу.

Теоретичне надбання наукової думки свідчить, що капітал є однією з фундаментальних економічних категорій, сутність якої вчені досліджують протягом багатьох століть. Серед основних характеристик, які формують економічну сутність капіталу, слід виділити такі: об'єкт економічного управління; об'єкт власності та розпорядження; об'єкт купівлі-продажу; джерело доходу; фактор виробництва (виробничий ресурс); накопичена цінність; носій фактора ліквідності та ризику; інвестиційний ресурс [1, с.211]. Виступаючи носієм економічних характеристик, капітал, в першу чергу, є об'єктом економічного управління як на мікро-, так і на макрорівні. Як об'єкт власності та розпорядження, капітал може виступати носієм усіх форм власності – індивідуальної, колективної та загальнодержавної. При цьому визначаються певні пропорції його використання, що відбивається у співвідношенні власного і позичкового капіталу.

Результати дослідження дозволяють констатувати, що капітал як об'єкт купівлі-продажу формує особливий вид ринку – ринок капіталу, що характеризується попитом, пропозицією та ціною. Попит на капітал породжує прагнення до накопичення капіталу як інвестиційного ресурсу та фактора виробництва [6]. Таким чином, капітал як економічна категорія відображає джерела фінансування діяльності, а саме, власні, та позичкові.

Позичкові фінансові ресурси – це ресурси, які отримує підприємство у тимчасове використання і спрямовує їх на різні потреби підприємства. В свою чергу, власні фінансові ресурси – важлива частина капіталу підприємства, яка перебуває у його власності і виконує наступні функції: довгострокового фінансування; гарантії захисту капіталу кредиторів та відшкодування збитків; участі у розподілі отриманого прибутку; участі в управлінні підприємством.

У складі власного капіталу слід виділити 2 складові: інвестований капітал та накопичений капітал [5,с.65]. У даному випадку, об'єктом дослідження виступає саме «інвестований капітал», який на сучасному етапі трактується вітчизняними та зарубіжними фахівцями по-різному (табл.1) і залежить від позиції учених, з яких вони розглядають цю об'єктивну економічну категорію [1-9].

Таблиця 1

Дослідження сутності поняття «інвестований капітал» провідними вченими

Автор поняття	Сутність трактування поняття «інвестований капітал»
Хоміна П.Я.	це сума простих та привілейованих акцій за їх номінальною (оголошеною) вартістю, а також додатково вкладений капітал, який також може бути поділений за джерелами утворення.
Пересада А.А.	це сума простих і привілейованих акцій за їх номінальною вартістю, а також додатково вкладений капітал, який також може бути поділений за джерелами утворення.
Макконнелл і Брю	включає всі вироблені засоби виробництва (всі види інструментів, машини, обладнання, складські приміщення транспортні засоби і мережу збуту), які використовуються у виробництві товарів і послуг та в доставці їх до кінцевого споживача.
Селезньов В.В.	фінансові ресурси, що використовуються на розвиток виробничого процесу (купівля сировини, товарів та інших предметів праці, робочої сили, інших елементів виробництва)
Бланк І.О.	загальна вартість коштів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
Ковальова А.М., Лапуста М.Г., Скамай Л.Г.	сукупність власних і позичкових фінансових ресурсів, що використовуються для фінансування активів із метою одержання прибутку
Русак Н.А. і Русак В.А.	це кошти, вкладені в суб'єкт господарювання для початку або продовження господарської діяльності з метою одержання прибутку (доходу)

Отже, ми можемо зробити висновок, що «інвестований капітал» це сукупність власних та позичкових фінансових ресурсів, що інвестуються у господарський процес підприємства і відображаються у фінансових документах різних форм (рис. 1).

Надалі доцільно охарактеризувати структуру інвестованого капіталу, який складається з наступних видів капіталу: статутний капітал є одним з найважливіших показників, який дозволяє одержати уявлення про розміри і фінансовий стан економічних суб'єктів. Це один з найбільш стійких елементів власного капіталу організації, оскільки зміна його величини допускається в строго визначеному порядку, установленому у законодавчому порядку. Саме статутний капітал організації є джерелом формування засобів організації, які потрібні йому для виконання статутних зобов'язань [5, с.356].

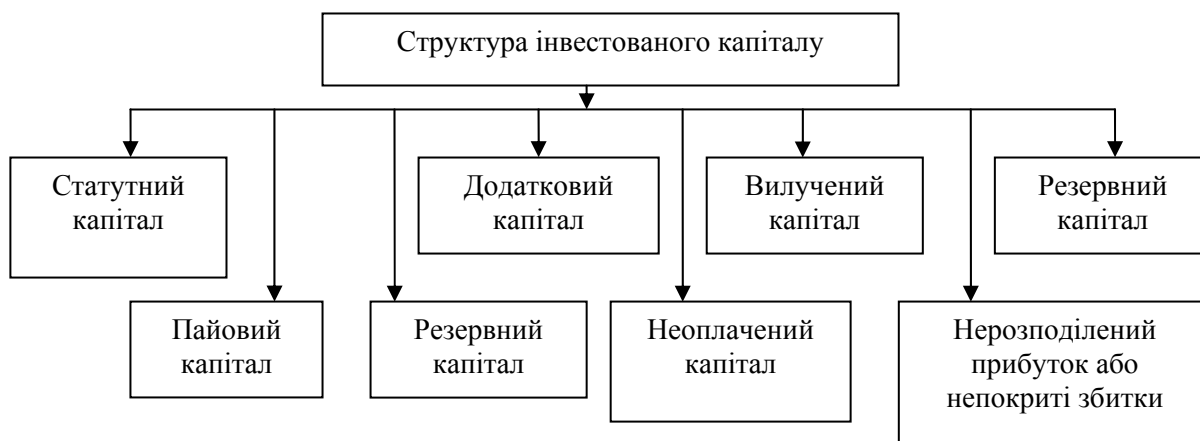

Рис.1. Структура інвестованого капіталу

Це - стартовий капітал для виробничої діяльності з метою одержання надалі прибутку. Статутний капітал являє собою засоби, вкладені власниками підприємства. Власниками підприємства можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи, а також окремі приватні особи. Формування статутного капіталу зв'язано з цілями створення організації і її організаційно-правовою формою. Порядок формування статутного капіталу організацій різних організаційно-правових форм досить жорстко в даний час регулюють Закони України. Крім того, ряд підзаконних актів регламентує дія бухгалтерському відображенню цього процесу;

резервний капітал - це запасне фінансове джерело, яке створюється як гарантія безперебійної роботи підприємства і дотримання інтересів третіх осіб [4,с.260]. Наявність такого фінансового джерела додає впевненості у погашенні підприємством своїх зобов'язань. Чим більше розмір резервного капіталу, тим більша сума збитків може бути компенсована і тим більшу можливість маневру одержує керівництво підприємства при подоланні збитків. Утворення резервного капіталу може носити обов'язковий і добровільний характер. У першому випадку він створюється відповідно до законодавства України, а в другому - відповідно до порядку, встановленому в установчих документах підприємства, або до його облікової політики. У даний час створення резервного капіталу є обов'язковим тільки для акціонерних товариств і підприємств з іноземними інвестиціями [5,с.360];

додатковий капітал – це доходи, що включаються не у фінансовий результат діяльності, а саме формуються від: приросту вартості необоротних активів (основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових фінансових вкладень і інших капітальних вкладень) підприємства в результаті переоцінки; безоплатно отриманого майна і коштів від юридичних і фізичних осіб; додаткової емісії акцій чи підвищення номінальної вартості акцій, за рахунок суми різниці між продажною і номінальною вартістю акцій, вирученої при реалізації їх за ціною, що перевищує номінальну вартість; приросту вартості необоротних активів, створених за рахунок прибутку чи фондів підприємства; відображення позитивних курсових різниць по внесках іноземних інвесторів у статутні капітали українських підприємств [6,с.189];

інший додатковий капітал, який відображає суму до оцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу;

пайовий капітал — це сукупність коштів фізичних та юридичних осіб, добровільно вкладених у здійснення спільної фінансово-господарської діяльності;

неоплачений капітал відображає суму заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу підприємства;

вилучений капітал відображає фактичну собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників, має від'ємне значення та вираховується при визначенні величини власного капіталу підприємства;

нерозподілений прибуток або непокриті збитки - це частина чистого прибутку, яка не розподіляється, а утримується, як правило, з метою реінвестування в діяльність. Він створюється як залишок чистого прибутку після нарахування дивідендів, відрахувань у загальні резерви, резервний капітал та в інші фонди (резерви), створені відповідно до рішень загальних зборів учасників (засновників, учасників) або згідно з чинним законодавством.

Таким чином, теорія управління та практика господарювання свідчать, що з економічної сутності інвестованого капіталу випливає його об'єктивна необхідність, яка полягає у забезпеченні ефективної діяльності підприємства (рис.2).

Рис. 2. Роль і значення капіталу у господарській діяльності підприємства

Отже, інвестований капітал підприємств, який є частиною капіталу як об'єктивно існуюча економічна категорія забезпечує процес фінансування господарської діяльності підприємницьких структур, виступає важливим фактором розвитку національної економіки України, її ринкової трансформації. Необхідно також зазначити, що в умовах ринкової економіки для підприємств усіх форм власності й організаційно-правового статусу особливого значення набувають джерела фінансування як власного, так і позичкового капіталу.

Доцільно погодитись з точкою зору фахівців, які вважають, що до зовнішніх джерел формування інвестованого належать, по-перше, кошти, що формуються як за рахунок особистих внесків, так і за рахунок можливостей фінансового ринку; по-друге, кошти, що формуються у порядку розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів у масштабах економічної системи держави (рис. 3) [4, с.77].

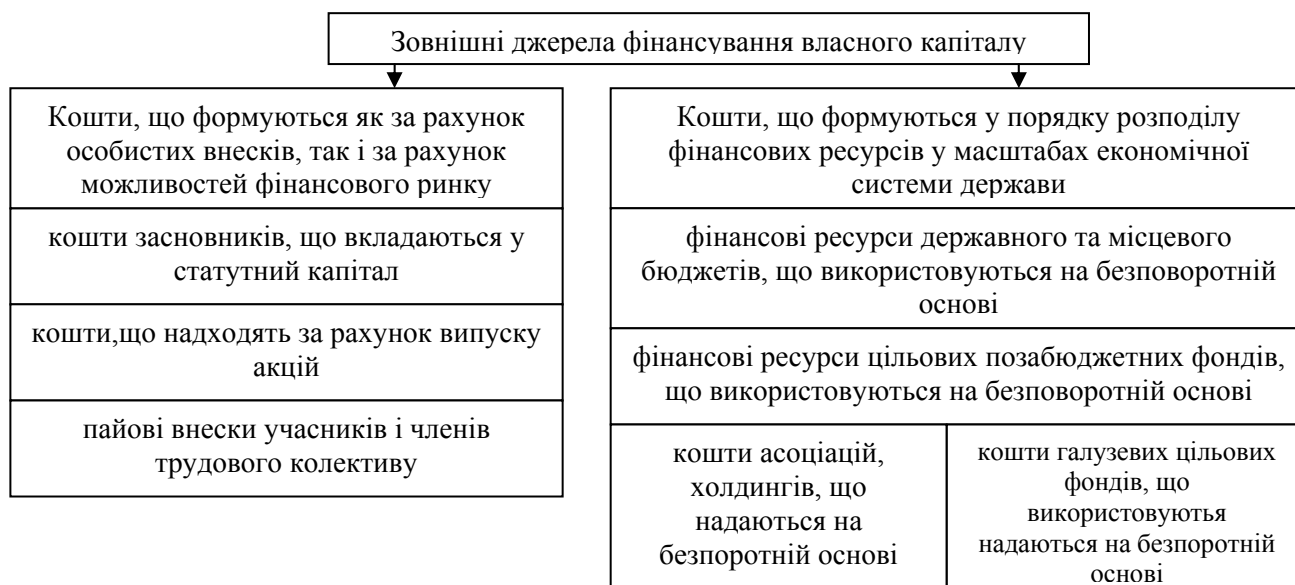

Рис. 3. Зовнішні джерела створення власного фінансового капіталу підприємства

До внутрішніх джерел формування (фінансування) власного капіталу належать фінансові ресурси, які формуються в процесі виробничо-фінансової діяльності підприємства (рис. 4) [4, с.79]. Позичковий фінансовий капітал підприємств може також утворюватись за рахунок двох основних груп джерел позичкових коштів.

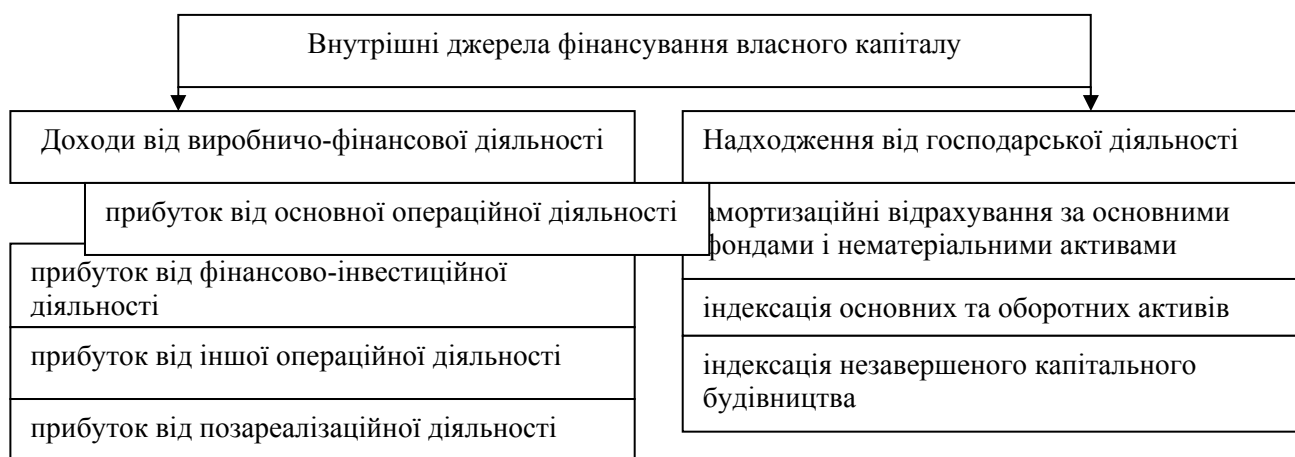

Рис. 4. Внутрішні джерела створення власного фінансового капіталу підприємства

Зовнішні джерела позичкових коштів складаються з двох підгруп - зовнішні довгострокові й зовнішні короткострокові джерела позичкового фінансового капіталу (рис. 5) [4, с.81].

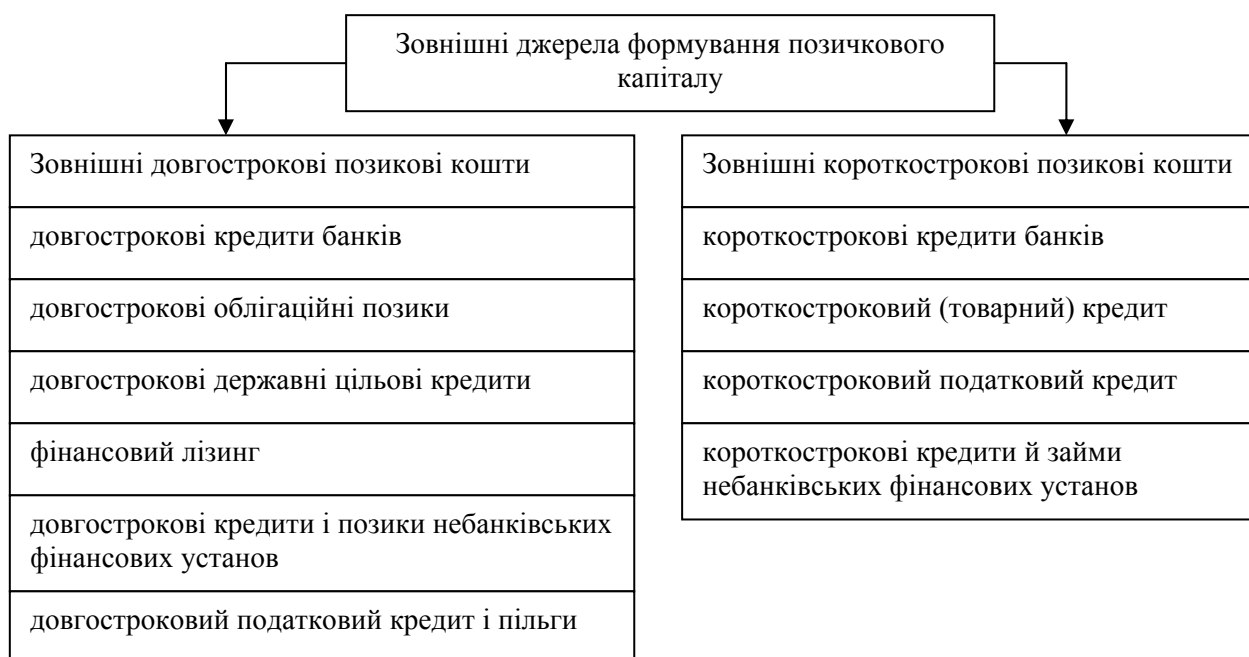

Рис. 5. Зовнішні джерела створення позичкового фінансового капіталу підприємства

Внутрішні джерела позикових коштів, до яких входять позикові фінансові ресурси, утворюються за рахунок відстрочених зовнішніх довгострокових і короткострокових зобов'язань (рис. 6) [4, с.82]. Саме через різні джерела фінансування та формування «інвестованого капіталу» виникає необхідність обґрунтування схеми формування структури капіталу та вибору джерел його фінансування.

Практика свідчить, що при цьому власник підприємства стикається з проблемою вибору фінансування свого підприємства, а саме шляхом або:

змішаного фінансування, яке передбачає формування капіталу як за рахунок власних, так і за рахунок позичкових коштів, що залучаються у різних пропорціях;

повного самофінансування, що передбачає формування капіталу підприємства виключно за рахунок власних його видів, що відповідають організаційно-правовій формі підприємства [5, с.365].

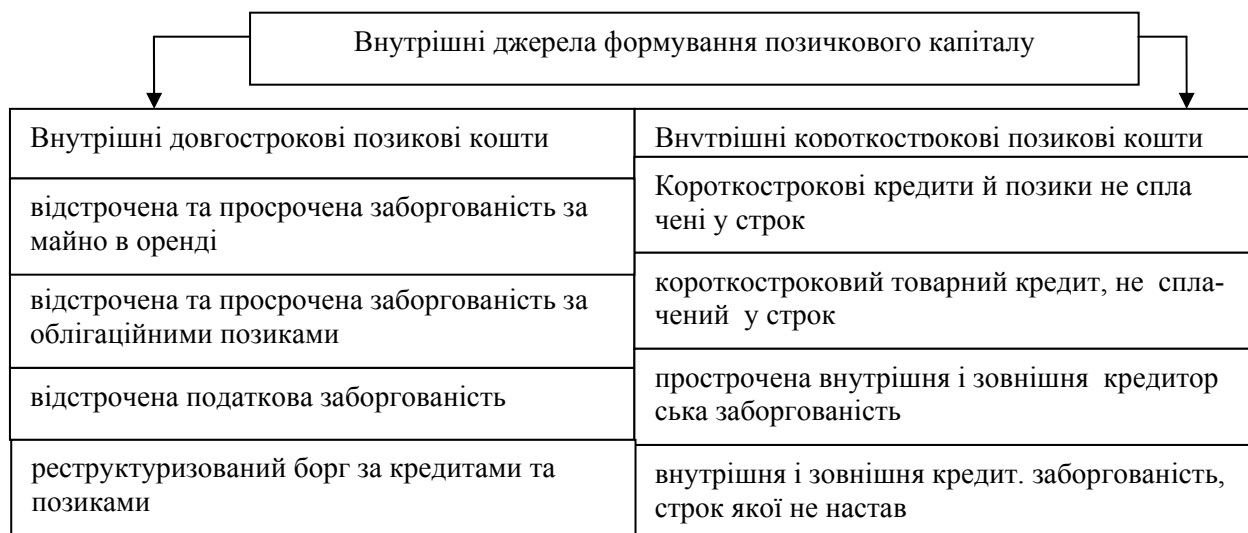

Рис. 6. Зовнішні джерела створення позичкового фінансового капіталу підприємства

При виборі кожної зі схем необхідно враховувати переваги (табл. 2) та недоліки джерел фінансування [1, с.221].

Таблиця 2

Переваги та недоліки власного та позичкового капіталу

Переваги власного капіталу	Переваги позичкового капіталу
власний капітал забезпечує більш високу можливість генерування прибутку в усіх сферах діяльності;	достатньо широкі можливості залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства;
залучення власного капіталу є більш простим порівняно з залученням позичкового капіталу, що пов'язане з тим, що рішення, пов'язані із збільшенням капіталу приймає власники та менеджери підприємства без необхідності отримання згоди інших господарюючих суб'єктів;	забезпечує ріст фінансового потенціалу підприємства при необхідності суттєвого розширення його активів та зростанню темпів росту обсягів його господарської діяльності;
власний капітал є фінансовою основою підприємства;	більш низька вартість порівняно до власного капіталу за рахунок забезпечення ефекту "податкового щита";
-	можливість генерувати приріст фінансової рентабельності (коефіцієнт рентабельності власного капіталу).
Недоліки власного капіталу:	Недоліки позичкового капіталу:
обмеженість обсягу залучення, а відповідно і можливостей суттєвого розширення операційної та інвестиційної діяльності у періоди сприятливої кон'юнктури ринку і на окремих його етапах життєвого циклу;	використання цього капіталу генерує високі фінансові ризики у господарській діяльності-ризик втрати платоспроможності і зниження фінансової стійкості;
висока вартість у порівнянні з альтернативними позичковими джерелами формування капіталу;	активи, що формуються за рахунок позичкового капіталу, генерують меншу норму прибутку, яка зменшується на суму процентів, що виплачуються;
невикористана можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових фінансових коштів, так як без такого залучення неможливо забезпечити перевищення коефіцієнту фінансової рентабельності діяльності підприємства над економічною.	висока залежність вартості позичкового капіталу від стану кон'юнктури фінансового ринку;
-	складність залучення капіталу, особливо у великих розмірах.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що «інвестований капітал» як частина капіталу підприємства, може фінансуватися як за рахунок власних, так і позичкових ресурсів з метою підвищення вартості підприємства у довгостроковій перспективі. Проте, необхідно враховувати недоліки та переваги кожного джерела фінансування, з врахуванням того, щоб підприємство не втратило фінансової стійкості та рентабельності діяльності. В цих умовах особливого значення набуває інструментарій оцінки фінансової діяльності підприємства, а тому метою подальших досліджень є оцінка ефективності інструментарію процесу управління капіталом та з'ясування ключових факторів його успіху.

Література

1. Бланк І.А. Финансовый менеджмент / И.А. Бланк. - К.: «Ника-Центр», 2003. - 740 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. для студ. / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук.– Житомир: ЖПІ, 2000. – 448 с.
3. Дорошенко Т.В. Формування оптимальної структури інвестиційних ресурсів на підприємстві / Т.В. Дорошенко // Фінанси України. - 9/2002. - №9. - С.134-137.
4. Кірейцев Г.Г. Финансовый менеджмент : навч. посіб. / за ред. Кірейцев Г.Г. - 3-те вид., перероб. та доп. - К. : ЦУЛ, 2004. - 531 с.
5. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Финансовый менеджмент: навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2005. — 485 с.
6. Крайник О.П. Клепикова З.В. Финансовый менеджмент: навч. посіб. -Львів: “Державний університет” Львівська політехніка (Інформаційно видавничий центр “Інтелект”+Інститут підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів).-Київ: “Дакор”, 2000.-260с.
7. Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В.М. Финансовый менеджмент: навч.посіб. для студ. екон. спец. вищих навч. закладів. - Херсон: Олді-плюс, 2003. – 256 с.
8. Лазарева М.В. Финансовые ресурсы и источники их формирования в условиях рыночных преобразований / М.В. Лазарева // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України: Серія : Економічні науки. - 2005. - №1. - С.239-242.
9. Леонтьев В.Е. Финансовый менеджмент : учеб. / под ред. Леонтьев В.Е.; Бочаров В.В.; Радковская Н.П. - К. : Изд-во Элит, 2005. - 560 с.